

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง เป็นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมของชุมชนในพื้นที่กลุ่มพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน ให้มีความพร้อมในสำหรับการเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วยพื้นที่เมืองยอง เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ และเมืองสิง แขวงหลวงน้ำทา เมืองเชียงฮ่อน แขวงไซยะบุรี ของสปป.ลาว ทั้งนี้ได้เลือกชุมชนในพื้นที่ทั้งสามประเทศ ที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวโดยใช้กลุ่มจังหวัดลุ่มแม่น้ำโขงของประเทศไทยเป็นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง 2) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษากับกลุ่มประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชน ชุมชน สมาชิกในชุมชนที่มีความสนใจในพื้นที่ศึกษา ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว มีคฤหาสน์ อาชีพ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา และนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ทั้งนี้ได้มีการดำเนินการศึกษาโดยการสำรวจ การสัมภาษณ์ สอบถามนักท่องเที่ยว การจัดประชุมกลุ่มย่อย ตลอดจนการประเมินความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง มีลักษณะเป็นกลุ่มเล็ก ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวหลายวัน นิยมสืบค้นข้อมูลจากระบบอินเทอร์เน็ต ต้องการร่วมค้นหาประสบการณ์ใหม่จากการท่องเที่ยวทั้งจากกิจกรรมทางด้านวิถีชีวิต ธรรมชาติและการผจญภัย โดยมีความต้องการทางด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 5 ลำดับแรกคือ การล่องแม่น้ำโขงมากที่สุด รองลงมาคือการรับประทานอาหารท้องถิ่น การเดินป่า การปีนหน้าผา การทอผ้า และการทำอาหาร ตามลำดับ โดยประสบการณ์จากการเดินทางที่ต้องการมากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ ความทรงจำที่ดีมากที่สุด รองลงมาคือการผ่อนคลาย ประสบการณ์ใหม่ มิตรภาพ และการเรียนรู้ ตามลำดับ

ในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้พบศักยภาพที่ชุมชนปากอิงใต้ อำเภอเชียงของ จังหวัดพะเยา ได้พบที่ชุมชนบ้านธาตุ อำเภอเชียงคำ และอำเภอปัว จังหวัดน่าน สำหรับแนวพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์สำหรับพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงพบว่า มีแนวทางสำคัญที่ควรดำเนินการคือ 1) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติหรือดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการรับผิดชอบร่วมกัน 2) แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ 3) แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ทั้งนี้ควรมี

ลักษณะของกิจกรรมที่ประกอบไปด้วย ความดั้งเดิม (original) การโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) มีการถ่ายทอดเรื่องราว (story) การจัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรม (time) สร้างความรู้ (knowledge) สร้างความสนุก (fun) สร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ (emotional outcome) ให้นักท่องเที่ยวได้ และเป็นกิจกรรมที่คนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ (Benefit) 4) แนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสื่อความหมาย ด้านร้านอาหาร ด้านสินค้าที่ระลึก และด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ในด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง พบแนวทางสำคัญในการพัฒนา คือ 1) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ทั้งนี้ควรมีคุณลักษณะที่ประกอบไปด้วย เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์ (Creation) เป็นกลุ่มเล็ก (Small) เป็นการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ (slow) เป็นการท่องเที่ยวที่มีเรื่องราว (story) เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่ความยั่งยืน (sustainability) เป็นการท่องเที่ยวสร้างความสัมพันธ์ (Interaction) สร้างผลลัพธ์ทางอารมณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับกลับไป (emotional outcome) และเป็นการท่องเที่ยวที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่น (benefit) หรือ C4SIBE 2) แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง โดยเชื่อมโยงผ่านมิติด้านวิถีชีวิตของชุมชน ด้านอาชีพของชุมชน ด้านศาสนาของชุมชน ด้านเทศกาล ประเพณีของชุมชน ด้านภูมิศาสตร์ของชุมชน ทั้งนี้ สามารถสร้างการเชื่อมโยงในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ได้ตามขอบเขตของประเทศ สภากฎบัตร วัฒนธรรม และธรรมชาติ คือ เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ประเทศไทย ,ระหว่างประเทศไทย – พม่า ,ระหว่างประเทศไทย – สปป.ลาว และระหว่างประเทศไทย – พม่า – สปป.ลาว 3) การพิจารณาถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งพบกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ กลุ่มนักท่องเที่ยวมวลชน กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวิชาการ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่ใช้ประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้นและเดินทางกลับถิ่นพำนัก

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์, ล้านนาตะวันออก, พื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง

Abstract

Research project “Potential development of experiential tourism in Mekong region” is the study that leads to the preparation of tourism readiness for the communities in Eastern Lanna areas that share their borders with neighboring countries; comprised of Chiang Rai, Phayao, and Nan. To be ready for becoming a connection hub of experiential tourism with neighboring countries. The neighboring countries consist of areas in Muang Yong and Muang Chaing Tung in Shan state of Myanmar, Muang Sing in Luang Namtha province and Muang Chaing Hon in Sainyabuli province of Laos. Selecting these communities in the three countries, as their travel

routes can be connected by having the experiential tourism hub in Eastern Lanna provinces of Thailand, served the objectives of 1) to study the tourist behaviors in Mekong region, 2) to study the potential of experiential tourism, 3) to propose the approaches of experiential tourism's community development in Eastern Lanna areas, and 4) to propose the approaches of experiential tourism development in Mekong region.

In this study, we cooperated with groups of people and primary key information givers which consists of community leaders, community scholars, community members who are interested in the study area, tourism operators in the area, travel agents, professional tour guides, students and academics in tourism management, government officers in the study area, tourists who travel across the borders. The study was conducted by surveying, interviewing, inquiring from the tourists, holding a small group of meeting, as well as having a satisfaction rating in the experiential tourism areas in Eastern Lanna.

Findings from the study showed that most of the cross-border tourists are those who travel independently in a small group and take several days to travel. They usually searched the information on the internet to discover new experiences of lifestyles, nature, and adventure from traveling. The top 5 travel activities are rafting down the Mekong river, followed by the local dining, hiking and rock climbing, weaving, and cooking, respectively. Whereas the top 5 experiences they wish to gain from traveling are good memories, followed by relaxation, new experiences, friendship, and learning, respectively.

In the study of experiential tourism potential in Eastern Lanna area, found potential communities in Pak Ing Tai of Chaing Khong district, Chiang Rai province; in Ban Tat of Chaing Kham district, Phayao province; and Pua district, Nan province. The community development approaches in experiential tourism of Eastern Lanna are

1) approaches to promote the participation in the community's tourism by emphasizing on the participation in problem defining and decision-making, planing, getting hands-on activities, benefits sharing, evaluating, and accountability.

2) approaches to manage the tourism resources by considering the conservation of tourism resources and the utilization of existing resources.

3) approaches to develop experiential tourism activities where the activities should be original, interactive, telling stories, in good timing, building knowledges, creating fun, giving emotional outcomes to the tourists, and giving benefits to people in communities.

4) approaches to develop tourism facilities by focusing on the access to the attraction, the interpretation, restaurants, souvenirs, and infrastructure to support tourism.

As for the approaches in developing experiential tourism in Mekong region, found the keys to development which are

1) approaches to develop the attributes of experiential tourism in Mekong region that consist of creative tourism (Creativity), small-group tourism (Small), slow tourism (Slow), stories-telling tourism (Story), sustainable tourism (Sustainability), interactive tourism (Interaction), creating emotional outcomes for tourists (Emotional Outcome) and benefit sharing to local people (Benefit); or C4SIBE.

2) approaches to link the experiential tourism in Mekong region through several dimensions which are community life, community career, communities religion, community festival and tradition, and community geography. This can create the connectivity of travel routes for the experiential tourism using the country boundaries, geography, culture, and nature; which are the connected travel routes between Eastern Lanna areas in Thailand, between Thailand – Myanmar, between Thailand – Laos, and between Thailand – Myanmar – Laos.

3) the target tourist groups for the experiential tourism activities in Mekong region are experiential tourists, mass tourists, academic tourists, voluntary tourists, eco-tourists, and groups of Thai and foreigner tourists who use Thailand as the starting and returning to resident points.

Keywords: experiential tourism, Eastern-Lanna, the Mekong region